

Campsentelles, 7
2004

CENTRE D'ESTUDIS SANTFOSTENCES
AMICS DE CABANYES

El cadastre de Sant Fost de 1766

XAVIER
PÉREZ I GÓMEZ

Introducció

El 1716 es va implantar a Catalunya el Decret de Nova Planta, com a conseqüència de la nova situació política derivada de la Guerra de Successió, i amb aquesta nova llei es va posar en marxa un nou impost, el cadastre. Aquest impost, que simplificava el sistema tributari anterior al 1714, era de tres tipus: el cadastre reial, que gravava els béns immobles; el personal, que s'aplicava a les rendes personals, i, finalment, el beneficiari o ganancial, que gravava els ingressos de comerciants, botiguers i notaris¹.

Per tal de cobrar aquest tribut, les autoritats ordenaren que cada poble fes una exhaustiva relació de les finques, cases, propietaris i treballadors del seu terme, feina que portaren a terme els integrants dels ajuntaments o comissions delegades a tal efecte. El 1716 es va fer a tot Catalunya una primera valoració de les propietats i el 1765 el superintendent, Juan Felipe de Castañer, ordenà l'actualització dels valors cadastrals.

El document que ens serveix de base per a aquest estudi es troba custodiat a l'arxiu de la família Mauri, propietaris del mas Lledó i fa uns vuit anys em va ser facilitada molt amablement la seva consulta per aquesta família². El títol exacte és: *“Real Catastro del lugar de Sant Fost y Cabañas, año de 1766. Relación por menor de lo que toca a pagar a cada uno de los individuos de Sant Fost y Cabañas y sus terratenientes por razón del Real Tributo de Catastro por lo que cada uno tiene y posee en dicho lugar”*.

En aquella època el nostre poble era una petita aldea de camperols que depenia de l'Ajuntament de Sant Perpètua de Mogoda, i per això signen el document l'alcalde de Santa Perpètua i parròquies, Pere Rovira, i el regidor representant de Sant Fost, Francesc Torrents. La data del manuscrit és la del 14 de juliol de 1766 i el document es troba redactat íntegrament en castellà.

Sant Fost al segle XVIII: la població i les cases

D'aquest document se'n poden extreure conclusions molt interessants sobre el Sant Fost de 1766: com era topogràficament i econòmicament el seu terme, quantes cases n'hi havia i quin tipus de conreu i animals tenien. Pel que es dedueix d'aquest cadastre, Sant Fost i Cabanyes sumaven el 1766 un total de 25 cases habitades, a banda de les rectories de Sant Fost i Cabanyes (aquesta habitada per un masover o ermità). Això suposaria al voltant de 130 habitants. En aquella època Sant Fost era una localitat de poblament dispers, i ho va continuant sent fins a finals del segle XIX.

El 1789-1790 el funcionari reial Francisco Zamora va anotar el següent respecte del nostre poble:

“Sant Fost es lugar; las jurisdicciones son del Rey. Tiene 20 casas y 141 habitantes. Su situación es en la montaña, mal terreno. Linda a levante con Martorellas, a mediodía con Tiana y Badalona (corregimiento de Barcelona), a poniente con Rexach y a tramontana con Mollet y Martorelles.

Cabañas es lugar; su situación en la montaña, buen terreno. Sus casas, habitantes y jurisdicciones y linderos con Sant Fost³”

Pels indicis que tenim, i que corrobora aquest cadastre, des de principis del segle XVIII, s’havia produït a Sant Fost un procés d’augment de la població, així com de construcció de noves cases (les “casetes”) en terres establertes a cens perpetu pels propietaris de les grans masies. És a dir, fou en aquell segle quan Sant Fost passà de ser una població formada només per una dotzena de grans cases pairals a un altra on es començaren a edificar nous habitatges, sobretot a la zona de l’actual carrer del Sot i algunes poques a les rodalies de l’església vella. És a dir, aquest procés de construcció de noves cases tingué lloc al llarg del torrent que baixa de la Conreria, en el tram que va de can Gaig fins a can Teyà.

Va ser, doncs, entre 1700 i 1750 quan s’edificaren les primitives cases de can Gaig, can Pous, can Soca, can Toni, can Pollastre Vell, can Salarich i potser algunes altres com can Xacó, ca l’Ermità i can Millaret, tot i que amb altres noms. La majoria d’aquestes noves casetes foren establertes a cens en terres de can Teyà i algunes poques a les del mas Lledó i mas Canyelles.

Aquest cadastre classificava les cases en tres categories: les de primera qualitat, que corresponien a les masies i que eren mas Llobart, mas Lledó, mas Canyelles, mas Teyà, mas Torrents, mas Donadéu i mas Vaqué. Les de segona, on eren compreses altres masies com els masos Romagosa, Ribalta, Torras i Rovira i una casa nova o caseta. I les de tercera categoria que corresponia a les anomenades *casetes*.

Distribució dels conreus i boscos

Aquest cadastre ens permet estudiar com era físicament el terme municipal de Sant Fost i quins tipus de conreus hi havia el 1766. L’extensió de les finques es mesurava en quarteres (q) que equival a unes 24,5 àrees. La suma i quantificació de cada finca dóna aquest resultat global:

<i>Tipus de terreny</i>	<i>Quarteres</i>	<i>%</i>
Bosc	1570,16	54,4
Muntanya	0458,41	15,9
Erm	0448,83	15,5
Sembrats	0309,25	10,7
Vinya	0088,16	03,1
Hort	0005,25	00,2
Oliveres	0005,25	00,2
Nogueres	0001,50	00,05

D'aquests percentatges es desprèn que el 70 % del terme estava ocupat per boscos, majoritàriament d'arbres, i en menor mesura de matolls (brolla) que és com podem interpretar la paraula *montaña*. Pel que fa a conreus, destaquen els sembrats, que podem identificar amb cereals (blat, ordi i civada) i també la vinya, que ja començava a guanyar terreny dins l'economia local, però no era tan important encara com ho seria a mitjans del XIX.

Es pot observar també que hi havia unes zones del terme que havien estat fragmentades en parcel·les per al conreu. Això s'observa als llocs anomenats "*la Camparra de n'Argemir*" que havia estat propietat dels amos del mas Canyelles, i la Sorbera, situada on avui hi ha el barri de Can Calet, i que pertanyia majoritàriament als amos de can Ribalta.

Cal fer, no obstant, una advertència important. Si comparem la superfície avaluada el 1766 (2889 quarteres que equivaldrien a 708 Ha, o sigui uns 7 km²) amb l'actual extensió del terme municipal (13,16 km²) veiem de seguida que la valoració del cadastre de 1766 va deixar considerables espais sense incloure al cadastre. Creiem que això es pot deure a dos factors.

Per una banda, que les finques adquirides per l'Església abans del 1716 (parròquies i monestirs) no tributaven i per tant no quedaren registrades al cadastre (Montalegre, per exemple tenia propietats forestals considera-

bles a la zona de la Conreria, la Nau i mas Corts). Això queda demostrat perquè en aquest document les propietats de la Cartoixa que surten són les comprades després de 1716 (per exemple, les finques dels Clapers i els Villars: *“Padres de Montealegre: por una piessa de tierra situada en la partida nombrada lo bosch dels Billàs, pròpia del mas Sunyer, que tiene empeñada a los PP. De Montealegre, después del año 1716”.*)

I per altra banda, és molt probable que a l'hora de quantificar i mesurar les extensions de terra, els propietaris, que participaven també en l'avaluació, ocultaren la superfície real de llurs finques per així pagar menys impostos⁴.

Els principals propietaris

Com és evident, els principals terratinents eren els amos de les antigues masies d'origen medieval, destacant per sobre de tots un tal Mariano Elías, que en aquell temps posseïa els masos de can Donadéu i can Rovira. Els deu principals propietaris eren:

<i>Nom</i>	<i>Propietats principals</i>	<i>Extensió total</i>
1. Mariano Elías	mas Donadéu, mas Rovira	536 quarteres
2. Olaguer Argemir	mas Canyelles, mas Corts ⁵	394 q.
3. Pau Teyà	mas Teyà, mas Romagosa	356 q.
4. Joan Torrents	mas Torrents (Vell)	303 q.
5. Josep Llombart	mas Llombart	208 q.
6. Hereus de F. Camps	mas Torras	189 q.
7. Fausto T. Lledó	mas Lledó	162 q.
8. Antic Carrencà	mas Ribalta	156 q.
9. Joseph Vaqué	mas Vaqué (la Llagosta)	156 q.
10. Cartoixa Montalegre	bosc dels Villars i de Sunyé	045 q.

El cadastre conté igualment una relació precisa de totes les finques, de les diferents persones que hi viuen (caps de família i caps de casa) i

del bestiar gran i petit que hi havia al poble. Aquests apartats els reproduïm també a l'apèndix final. També trobem molta informació de caire toponímic, això és, dels noms de lloc.

Toponímia històrica

Aquesta document de 1766 és també molt interessant per a l'estudi de la toponímia històrica i ens serveix per poder comprovar que molts noms de camps, boscos i llocs són antiquíssims, ja que apareixen en aquest cadastre.

Així podem esmentar, a banda de les tradicionals masies, els noms de boscos i muntanyes com el bosc dels Villars (és el situat al final del carrer Joan XXIII, tocant amb el límit amb Martorelles de Dalt), el lloc de Vallpanera (a tocar del pont del Llop i Can Gaig), el bosc de la Nau i la serra del Pi Candeler (turó situat al límit amb el terme de Badalona). Pel que fa als camps s'esmenten la Parellada (zona Avinguda Catalunya-carretera de Badalona) i la Sorbera (barri Can Calet), entre d'altres.

Apèndix

El Reial Cadastre de Sant Fost i Cabanyes es dividia en els següents apartats:

1. Relació detallada dels propietaris de masies i finques.
2. Veïnat del lloc de Sant Fost i Cabanyes (relació de cases).
3. Relació de persones que es troben al lloc de Sant Fost i Cabanyes.
4. Relació de bestiar gran i petit que es troba a Sant Fost i Cabanyes.

Real catastro del lugar de Sant Fost y Cabañas, año de 1766.

1. Relación por menor de lo que toca a pagar a cada uno de los individuos de St.Fost y Cabañas y sus tierratinientes por razón del Real Tributo de Catastro⁶ por lo que cada uno tiene y posee en dicho lugar (...)

34. Olaguer Argemir	Mas Canyelles	198, 01/12
35. Antonio Torrents	De n'Argemir	005, 06/12
36. Jayme Tió	De n'Argemir	003, 10/12
37. Joseph Plans	De n'Argemir	008, 07/12
38. Juan Argemir	De n'Argemir	004, 07/12
39. Joseph Colomer	La camparra de n'Argemir	004, 11/12
40. Thomàs Puig	De n'Argemir	004, 10/12
41. Olaguer Argemir	La camparra de n'Argemir	001, 06/12
42. Nicolàs Rius	La camparra de n'Argemir	003, 02/12
43. Pablo Font	De n'Argemir	006
44. Jayme Pous	De n'Argemir	006
45. Francisco Colomer	La camparra de n'Argemir	004, 07/12
46. Olaguer Argemir	De n'Argemir	004
47. Pablo Tayà	Mas Tayà	213, 03/12
48. Antich Carrencà	Bosch d'en Carrencà	001, 06/12
49. Antich Carrencà	D'en Carrencà	001, 08/12
50. Antich Carrencà	D'en Carrencà	002, 10/12
51. Francisco Albió	Casa Arqués	009, 04/12

52. Padres de Montealegre	Clapés	006, 11/12
53. Antoni de la (proprietari)	Clapés de la partida	004, 11/12
54. Josep Lluís Sabirà	Clapés Umbart	008, 05/12
55. Claudi Carrencà	Dirre Calacín peces de terra)	019, 10/12
56. Francesc Mascaró	Dirre Mascaró	002, 09/12
59. Josep Antoni Albó	Bosch de la Torre de Godinara)	008, 09/12
61. Benet Lluís Masà	Dirre Mas	002, 04/12
63. Francesc Buscà y Lledó	Dirre Buscà	006, 07/12
65. Francesc Rajemir	Pirull Rals	006, 11/12
66. Dirre Sabiny Romà	Oàs Romàrich	002
67. Josep Lluís Carrencà	Mas Rinhà	002, 08/12
68. Josep de Montealegre	Bosch de la Torre de Monts	005
11. Francisco Tayà	Bosch de la Torre de Monts	002, 05/12
12. Josep Torrents	Mas de la Torre de Monts	007, 04/12
70. Thomàs Dorrons	Casella de la Torre de Monts	006, 00/12
74. Josep Miras	Dorrons Miras	004, 03/12
73. Antoni de la Torre de Pablo Tayà	Mas de la Torre de Pablo	039
76. Padres de Montealegre	Bosch de la Torre de Pablo	003, 07/12
77. Mariano Elías de Barcelona	Bosch de la Torre de Pablo	046, 02/12
78. Mariano Elías de Barcelona	Mas de la Torre de Pablo	010, 00/12
79. Mariano Elías de Barcelona	Mas de la Torre de Pablo	038, 03/12
20. Marià Horichas de Malona	Peca d'en Murtra	006, 06/12
78. Mariano Elías, Barcelona	D'en Lledó	003, 10/12
29. Josep de la Torre de Martor	Mas de la Torre de Martor	001, 03/12
80. Joan Torrents labrador	Mas de la Torre de Martor	030, 07/12
82. Miguel Belas, Barcelona	Mas de la Torre de Martor	013, 03/12
83. Josep de la Torre de Martor	Lo Bosch de la Torre de Martor	006, 04/12
84. Josep de la Torre de Martor	Caseta de la Torre de Martor	004, 03/12
25. Thomàs Puig	Caseta de la Torre de Martor	002, 04/12
84. Iglesia de Cabañas	La pizarra parada	000, 04/12
26. Thomas Puig	La pizarra parada	001, 03/12
85. Hierro de la Torre de Martor	Caseta de Puigdomènec	005, 07/12
86. Francisco Tayà	Mas de la Torre de Martor	000, 03/12
89. Mariano Elías de Barcelona	Mas de la Torre de Martor	006, 09/12
80. Josep de la Torre de Martor	Dorrons de la Torre de Martor	000, 03/12
88. Mariano Elías de Barcelona	Mas de la Torre de Martor	008, 02/12
82. Mariano Elías de Barcelona	Mas de la Torre de Martor	009, 09/12
90. Diego de la Torre de Martor	Mas de la Torre de Martor	006, 01/12

91. Juan Muns de Barcelona	Casa Muns	002, 01/12
92. Joseph Vaqué	Mas Vaqué	062
93. Francisco Murtra, Sta. Perpètua	D'en Murtra	016
94. Dn. Joseph Bru	D'en Bru	005, 02/12
95. Joseph Vaqué	Plana dels Sirers	037
96. Joseph Vaqué	La Verneda	033, 09/12
97. Olaguer Argemir	Campo de Canyelles	008, 05/12
98. Dn. Joseph Alemany	La serra del Pi Candeler	008
99. T. Busquets	La serra del Pi Candeler	010
100. Herederos de Honorato Bufill	La serra del Pi Candeler	010
101. Herederos de Sebastián Oliver	La serra del Pi Candeler	010, 06/12
102. Dn. Joseph Pinós	La Nau	014, 06/12

La quantitat a tributar depenia, com és obvi, del nombre de quarteres posseïdes, així com del tipus de propietat (terra de conreu, vinya, hort, bosc i erm). Fins i tot, dintre d'aquesta tipologia s'establien diferents categories o qualitats (de primera, de segona i de tercera). La terra que més tributava era la vinya (uns 3 rals per quartera), li seguia la terra de conreu de cereals (d'1,5 a 3 rals segons la qualitat) i la de bosc de 0,3 a 0,5 rals per quartera, tot i que aquest càlcul és aproximat.

2. Vecindario del lugar de Sant Fost y Cabañas (relació de cases)

<i>Propietari</i>	<i>Categoria</i>	<i>Nom el 1766</i>	<i>(Nom actual)</i>
1. Joseph Llumbart	De primera	Mas Llumbart	Mas Llombart
2. Joseph Torrents	De segunda	Caseta d'en Torrents	Can Toni Vell ?
3. Joseph Morros	De tercera	Caseta de Josep Morros	S'ignora
4. Anton Torrents	De tercera	Caseta d'en Torrents	Can Gaig ?
5. Olaguer Tayà	De segunda	Mas Rumagosa	Can Romagosa
6. Jayme Pous	De tercera	Caseta d'en Pous	Can Pous
7. Mateo Torrents	De tercera	Caseta d'en Torrents	Can Soca ?
8. Estevan Saladrich	De tercera	Caseta d'en Valentí	Ruïnes Can Salarich
9. Fausto Torrents y Lledó	De primera	Casa o mas de Lledó	Mas Lledó
10. Thomàs Puig	De tercera	Caseta d'en Puig	Can Millaret ?

11. Emanuel Puigdomènech	De tercera	Caseta de Puigdomènech	S'ignora
12. Francisco Tayà	De tercera	Caseta d'en Tayà	S'ignora
13. Joseph Colomé	De tercera	Caseta d'en Colomé	Can Xacó ?
14. Francisco Colomé	De tercera	La Caseta	Ca l'Ermità ?
15. Olaguer Argemir	De tercera	Mas Corts (de l'església)	Can Torrents (Nou)
16. Esperansa Tayà	De tercera	Casa d'Esperansa Tayà	S'ignora
17. Olaguer Argemir	De primera	Mas Canyelles	Mas Canyelles
18. Olaguer Tayà	De primera	Mas Tayà	Can Teyà
19. Antich Carrencà	De segunda	Mas Ribalta	Can Ribalta
20. Joan Torrents	De primera	Mas Torrents	Can Torrents Vell
21. Herederos de Francisco Camps	De segunda	Mas Torras	Can Torras
22. Mariano Elías	De primera	Mas Donadeu	Can Donadéu
23. Mariano Elías	Derruida	Mas Fargas	Can Fargas (ruïnes)
24. Mariano Elías	De segunda	Mas Rubira	Can Rovira
25. Joseph Vaqué	De primera	Mas Vaqué	Can Vaqué (la Llagosta)
26. Casa de la iglesia de Cabañas		Rectoria de Cabanyes	No existeix (era al costat de Cabanyes)
27. Rectoria de Sant Fost		Rectoria de Sant Fost	Ruïnes

3. Relación de personas mayores y menores que se encuentran en Sant Fost y Cabañas y deben contribuir en el cargo personal según el nuevo catastro de 1765.

Individuos cargados de primera calidad (pagan 45 reales)

1. Martín Planes, parcerero
2. Jayme Sulé (Solé), parcerero
3. Pablo Tayà, labrador
4. Ventura Llibra, parcerero
5. Juan Torrents, labrador

6. Emanuel Puigdomènech, parcero

7. Joseph Vaqué, labrador

Total: 315 reales

Individuos cargados de segunda calidad (25 reales)

1. Pedro Arajul	17. Jayme Tió
2. Joseph Torrents	18. Miguel Viñolas
3. Joseph Morros	19. Joseph Torrents
4. Antonio Torrents	20. Olaguer Tayà
5. Joseph Orta	21. Antonio Rumaní
6. Jayme Pous	22. Francisco Torrents
7. Matheo Torrents	23. Joseph Riera
8. Jayme Torrents	24. Salvador, mayordomo de Elías
9. Estevan Saladrich	25. otro moso del mismo Elías
10. Juan Sulé (Solé)	26. otro moso del mismo Elías
11. Thomàs Puig	27. otro moso del mismo Elías
12. Emanuel Puigdomènech	28. Juan Rodríguez
13. Pablo Gibert	29. Pedro Vaqué
14. Francisco Tayà	30. Estevan Grau
15. Joseph Colomer ⁷	31. Hijo de Estevan Grau
16. Francisco Colomer	Total: 775 reales

4. Relación del ganado mayor y menor que se halla en el lugar de St. Fost y Cabañas.

Casa Argemir (mas Canyelles)

Vacas: 4

Asno: 1

Marrano: 1

Casa Tayà

Bueyes: 2

Puercos: 6

Carneros: 40

Casa Llumbart

Vacas: 6

Asno: 1

Puercos: 5

Casa Lladó

Bueyes: 2

Vacas: 2

Puercos: 6

Asno: 1

Casa Torrents

Vacas: 4

Puercos: 6

Mula: 1

Casa Elías (Can Donadéu)

Bueyes: 2

Mulas: 2

Puercos: 10

Asno: 1

Casa Vagué

Bueyes: 4

Mulas: 1

Ovejas: 40

Puercos: 6

Per acabar direm que el document finalitza així:

“Certificamos y damos fe, nosotros los regidores del lugar de St. Fost y Cabañas, baxo firmados que emos echo y espresado el presente reparto con asistencia del Bayle baxo firmado, entre los individuos de dicho lugar tier-ratinientes, habida razón de las fincas que cada uno posee en dicho lugar y término, habiendo ejecutado todas las solemnidades, sí y conforme se nos mandó en las referidas reales Instrucciones.

Y para que conste a donde convenga damos la presente que juramos con esta seña de Santa + ser verdadera, y conforme al nuevo apeo y medición que de este lugar se executó en año de 1765, sellándose con el sello de este lugar.

Dado en St. Fost y Cabañas, día 14 de julio 1766.

Pere Rovira, batlle de Sta. Perpètua y parròquies (autògraf)

Francisco Torrens, regidor (autògraf).

Mataró y julio 30 de 1766, siendo hecho este reparto según reales catas-trales e instrucciones del año 1765, los regidores del lugar de St. Fost y Ca-bañas harán la cobranza. Miguel de Irumberri y Valanza (autògraf)”

Notes

- (1) *Diccionari d'Història de Catalunya*, Edicions 62, 1992, pàgs. 163-164.
- (2) Arxiu familiar Mauri. *Real Catastro del lugar de St.Fost y Cabañas*, 1766.
- (3) Real Biblioteca (Palacio Real de Madrid), Manuscrit II/1678, folis 258 v i 277 r.
- (4) Antoni Segura Mas. "El cadastre; la seva història (1715-1845) i la seva importància com a font documental", a *ESTUDIS D'HISTÒRIA AGRÀRIA*, 4, 1983, pàgs. 129-143.
- (5) Aquest mas Corts propietat del mas Canyelles era una masia que es trobava a prop de l'Església Vella, això és, a la plaça dita avui de les Glòries Catalanes, on ara hi ha can Torrens.
- (6) Hem tret la informació relativa als diners a tributar i hem posat només les dades referents a la propietat i la seva extensió.
- (7) En el mateix document a vegades escriuen Colomer i d'altres Colomé.

